

Referansebruksberegninger 2016

Beregninger basert på driftsgranskingene

Regnskapstall for 2014

Framregnede tall for 2015 og 2016

28 referansebruk

AVGITT JUNI 2016

NIBIO er sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket

Årlig utkommer:

«Totalkalkylen for jordbruket» (Jordbrukets totalregnskap og budsjett)

«Referansebruksberegninger»

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken»

«Volum- og prisindeksar for jordbruket» som ligger på:
http://nilf.no/statistikk/Volum-_og_prisindeksar

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2014

FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016

AVGITT
JUNI 2016

Innholdsfortegnelse

HOVEDRESULTATER	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Generelt	3
1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk	4
1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket	5
1.4 Årets referansebruksberegninger	6
2 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	9
2.1 Bygd på driftsgranskingene	9
2.2 Tilskuddsberegning	9
2.3 Registrert arbeid og kapital	9
2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	10
2.5 Nærmere om investerings tidspunktets betydning	11
2.6 Gjeldsandler	13
2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift	13
3 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	15
3.1 Generelt	15
3.2 Arbeidsforbruk	15
3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter	15
3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	16
3.5 Verdiendring på buskap og varelager	17
4 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	19
4.1 Beregningsmetode og forutsetninger	19
4.2 Skift i volumutviklingen	21
4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene	21
5 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	25
5.1 Korn	25
5.2 Poteter	25
5.3 Melkeprisen	25
5.4 Kjøtt	27
5.5 Ull	27
5.6 Annet	27
6 TILSKUDD	29
6.1 Pristilskudd	29
6.1.1 Grunntilskudd	29
6.1.2 Distriktstilskudd melk	30
6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg	30
6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt	31
6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt	32

6.2	Driftstilskudd per foretak.....	32
6.3	Tilskudd til husdyr	33
6.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	35
6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.	36
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd.....	36
6.7	Tilskudd til dyr på beite	39
6.8	Bunnfradrag	40
7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG.....	41
7.1	Oversikt	41
7.2	Årgangsindekser.....	44
7.3	Leid arbeid.....	45
7.4	Tilskudd.....	45
8	BEREGNINGSGRUNNLAG.....	47
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	47
8.2	Økologisk melkeproduksjon	66
8.3	Samdrifter i melkeproduksjon.....	68
8.4	Analyse av kombinerte produksjoner	71
8.5	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper.....	73

Hovedresultater

Tabellen nedenfor viser det beregnede vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget, og det beregnede helårsutslaget av jordbruksoppgjøret 2016 på vederlaget for de enkelte referansebrukene.

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget (før skatt). Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Kr per årsverk

	Årsverk	2014	2015	2016 ¹	Fullt utslag av oppgjør ²
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	1,947	310 200	349 800	362 600	3 700
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	0,438	321 100	326 600	297 800	8 000
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	1,242	230 100	251 300	237 200	-1 500
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgeiter. Landet	1,653	344 700	373 100	382 300	1 600
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	1,563	340 600	486 800	468 000	-13 500
6 Egg og planteprodukter, 6 739 høner+257 daa korn. Landet	1,341	451 700	436 200	420 500	-13 000
7 Poteter og korn, 135 daa poteter + 440 daa korn. Landet	1,680	407 700	426 500	436 600	17 300
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	1,217	243 300	273 900	275 100	16 900
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	1,868	391 900	388 100	372 300	10 300
10 Fjølfekjøtt og planteprodukter, 107 911 fjølfe-slakt. Landet	1,053	559 300	384 300 ³	402 400 ³	-1 700
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	1,948	319 300	358 300	367 300	7 600
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	1,675	285 800	306 300	312 300	5 000
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	2,198	298 500	366 200	386 900	5 000
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	2,413	332 800	426 200	453 800	5 300
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	2,078	356 700	399 300	413 300	-1 100
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygder	1,953	320 600	361 400	372 200	3 500
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,863	277 600	338 700	359 600	7 000
18 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,795	284 400	322 600	333 800	5 100
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	1,886	297 300	331 000	340 900	4 400
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	2,025	301 300	345 600	359 100	4 700
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	1,992	325 800	375 000	390 600	4 100
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	0,340	137 300	143 700	113 800	5 800
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 daa korn. Østlandet	0,769	556 200	575 200	539 700	13 100
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	0,995	314 600	412 500	391 700	-8 200
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,171	202 500	213 700	202 100	300
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,234	306 400	334 200	322 200	-1 900
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.fôra sauer. Landet	1,634	288 900	341 600	323 300	-2 600
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	2,774	422 200	504 200	522 500	2 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn i resultatene for året 2016

2) Fullt utslag for kalenderåret 2017 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2017 (jf. tabell 7.1)

3) Verdien av inntektsposten «Fjølfekjøtt» og av kostnadspostene «Krafftôr», «Annet innkjøpt fôr» og «Innkjøp av dyr» er i årets beregninger redusert med 12,8 prosent ut over den ordinære framregningen i 2015 og tilsvarende med 8,6 prosent i budsjettåret 2016 på referansebruk 10

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksopp-
gjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruks-
forhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgsriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

Til beregningene i 2014 hadde Budsjettnemnda en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgsriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgsriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I underkapittel 8.4 ble det i 2014 tatt inn en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret i forhold til fjorårets beregninger. Årets referansebruk er beskrevet i underkapittel 1.4.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte vil mer detaljerte beregningsresultater bli å finne på NIBIO sine internettsider. Tallene for 2016 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2016.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en total kalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettnemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nyttet til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF (nå NIBIO). Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte driftsgranskingsbruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettnemnda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitetutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produk-

tivitets- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til underkapittel 8.5.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

Til beregningene i 2014 hadde Budsjettnemnda en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vedtok da å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgskriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I 2011 ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2014», NIBIO 2015.

Det ble i 2011 også gjort endringer i utvalgskriteriene for referansebrukene 12–14. Referansebruk 12 og 13 består nå henholdsvis av de $\frac{1}{3}$ minste og de $\frac{1}{3}$ største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2014
1	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Landet	320
2	Korn. 383 dekar korn	Landet	95
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	117
4	Melkeproduksjon geit. 120 årsgeiter	Landet	21
5	Svin og korn. 48 avlssvin + 367 dekar korn	Landet	32
6	Egg og planteprodukter. 6 739 høner + 257 dekar korn	Landet	17
7	Poteter og korn. 135 dekar poteter + 440 dekar korn	Landet	17
8	Storfeslakt/ammeku. 31 ammekyr	Landet	52
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	26
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 107 911 fjørfeslakt	Landet	18

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			Antall
nr.	Produksjon og omfang	Område	bruk
			i 2014
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	28
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 14 årskyr	Landet	107
13	Melk (de 1/3 største brukene). 40 årskyr	Landet	107
14	Melk (de 25 største brukene). 55 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Østlandets flatbygder	22
16	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets andre bygder	47
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	23
18	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	33
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	66
20	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Trøndelag	67
21	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Nord-Norge	62
22	Korn. <400 dekar korn (238 dekar korn)	Østlandet	57
23	Korn (de 20 største brukene). 850 daa korn	Østlandet	20
24	Korn og korn/svin. 327 dekar + 25 avlssvin	Trøndelag	27
25	Sau. 132 vinterfôra sauer	Vestlandet	25
26	Sau. 162 vinterfôra sauer	Nord-Norge	21
27	Sau (de 25 største brukene). 271 v.f. sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 51 årskyr	Landet	30

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2014. Basisåret i beregningene er 2014, og disse tallene er som regel regnet fram til 2015 etter registrert prisutvikling i total kalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2016 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i total kalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2014 er inkludert.

Det er i framregningen av referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» i årets referansebruksberegninger tatt spesielt hensyn til den relativt store nedgangen i produksjonen av fjørfekjøtt på 12,8 prosent fra 2014 til 2015 og 8,6 prosent som det er budsjettert med i årets totalkalkyleberegning fra 2014 til 2016. Dette er gjort ved at verdien av inntektsposten «Fjørfekjøtt» og av kostnadspostene «Kraftfôr», «Annet innkjøpt fôr» og «Innkjøp av dyr» er redusert med henholdsvis 12,8 og 8,6 prosent ut over den ordinære framregningen i 2015 og budsjettåret 2016. Det understrekes at dette er en tilnærming da det ikke er regnet inn effekter på andre poster i regnskapet som vil være påvirket av en slik volumnedgang. Det er heller ikke tatt hensyn til et eventuelt lavere arbeidsforbruk, inklusive leid arbeid.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettnemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se underkapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

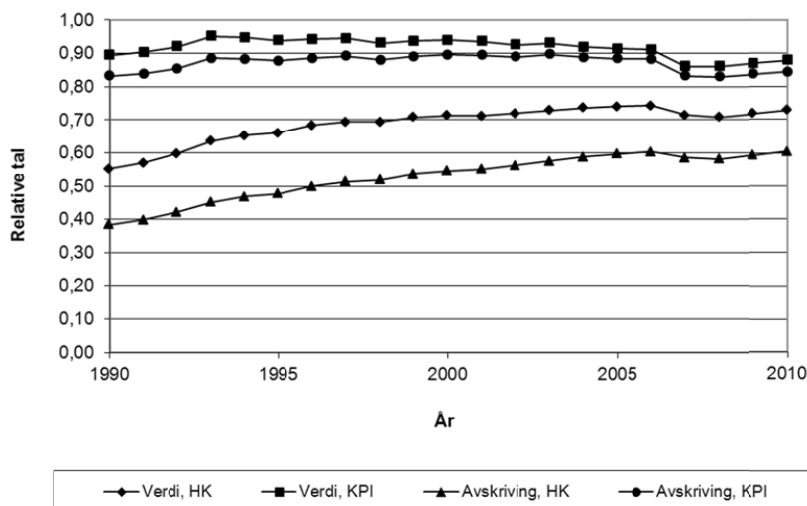
I driftsgranskningene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelser i balansen. I driftsgranskningene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippet betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingsrate for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 14 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 55 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2014

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	14	25	40	55
Sum avskrivninger, kr	102 508	188 318	308 610	449 670
Sum kostnader, kr	813 700	1 388 789	2 113 593	2 939 292
Sum arbeidstimer	3090	3592	4056	4452
Avskrivninger, kr per årsku	7 322	7 503	7 813	8 221
Sum kostnader, kr per årsku	58 121	55 330	53 509	53 735
Kostnader inkl. familiens arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	93 577	79 066	71 755	69 410
Sum arbeidstimer per årsku	221	143	103	81
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	415 890	537 659	588 908	735 721
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	248 323	276 164	267 883	304 898

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per bås plass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 178 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 14 årskyr har da en total kostnad per årsku som er nesten 35 prosent høyere enn referansebruket med 55 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebruk 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 i 2014. Kg per daa

Referansebruk nr.	Område	2014
7	Landet	2 464

I tabell 3.2 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2014 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte

referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2005–2014, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i 2011, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene 1–10 med beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette har blitt gjort også i de foregående års beregninger. Årsaken er at referansebruk 28 ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2014 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Referansebruk	Bygg	Havre	Hvete
	2014	2014	2014
1	316		
2	405	408	452
5	376	425	475
6	365	379	398
7	464	398	486
8	351		
10	453	394	424
13	302		
14	393	385 ¹	
15	308	296 ¹	330
20	379		
22	398	400	435
23	433	429	464
24	385	317	
28	414		401

1) Gjennomsnitt over de siste 6 år

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

For fruktdyrkerne var året 2014 ett av de beste på mange år. Epleavlingene lå 44 prosent over middel per dekar for siste tiåret, for pærer lå avlingene 68 prosent over tiårsmiddelet. Moreller lå 24 prosent over middelet for siste tiåret, mens plommer lå 11 prosent over. Epleavlingene lå på 1 511 kg per dekar i snitt. Pæreavlingene lå på 1 013 kg per dekar, plommer på 425 kg og moreller på 410 kg per dekar. Året 2014 var et godt år for all fruktproduksjon med høy temperatur i vekstsesongen og nok tilgang på vann.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer læses fast i framregningsperioden, det vil si 2015 og 2016, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2014.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 4.1 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

Tabell 4.1 Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn og korn/svin	Stigningskoeffisient fra NIBIO sine normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn/svin	Sum gris
Tilskudd – på referansebruk med driftsform korn	Benytter arealtrenden
Tilskudd – på øvrige referansebruk	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn	Sammenveid indeks handelsgjødsel/kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn/svin	Sammenveid indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Sum variable og faste kostnader – på øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabell 4.2 er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2007–2014
Melk og storfeslakt	1	175
Korn	2	58
Sau	3	49
Korn/svin	5	21

Volumframregningene fra regnskapsåret 2014 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9 og 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem og det bidrar til usikkerhet at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2007–2014 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2014–2016, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabell 4.3 er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.3 Volumendringer, i 2014-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2014-priser)						Per årsverk Med effekt av endret arb.forbruk, kr/årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader ekskl. kapital, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt. – kostn. (ekskl. avskr.) + tilskudd, kr/bruk	
1 Melk og storfeslakt	600	30 200	16 400	34 700	20	4 600	4 900
2 Korn	4 000	-100	2 600	6 600	-10	1 100	3 500
3 Sau	300	-4 900	10 600	3 400	-10	700	3 000
5 Korn/svin	1 700	28 000	-2 600	15 100	-8	6 200	8 500

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en økning på 4 900 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en økning på 9 600 kroner per årsverk. Trenden for husdyrinntekter per bruk går ned med 11 400 kroner, mens trenden for direkte tilskudd øker med 800 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Tilsvarende

går trenden for kostnader ned med 700 kroner per bruk i årets beregninger. Trenden for arbeidsforbruket øker med 20 timer per bruk i årets beregning, det samme som ved beregningene i fjor.

For bruk med driftsformen sau gir årets beregninger en økning på 3 000 kroner per årsverk mot en økning på 2 200 kroner per årsverk i fjor. Økning i negativ trend for husdyrinntektene og mindre økning i trenden for kostnader fører til lavere totalresultat per bruk enn ved beregningene i fjor. Reduksjonen i arbeidsforbruket fører til økning når man regner per årsverk.

For bruk med driftsformen korn gir årets beregninger en økning på 3 500 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en økning på 4 500 kroner per årsverk. I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen høyere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2014 gir en årlig avlingsnedgang for korn i alt på 2,0 kg per dekar, mot en avlingsnedgang på 0,2 kg per dekar for 2013 i fjorårets beregninger. Arealet på de 58 brukene som var med i hele perioden 2007-2014, var i gjennomsnitt 367,5 dekar mot 372 dekar ved beregningen i fjor. En har brukt Totalkalkylens pris på 2,56 kroner per kg for korn i alt. Dette gir 1 878 kroner per bruk i årlig inntektsnedgang som følge av redusert avling. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 6,20 dekar per år. Med en normalårsavling på 370 kg per dekar og kornpris på 2,56 kroner per kg blir inntektsøkningen på 5 858 kroner per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen avrundet 4 000 kroner per bruk, som er en økning på 1 200 kroner siden fjorårets beregning. Beregningen av trenden for direkte tilskudd var ny ved beregningene i 2013. En benytter samme arealtrend som for planteproduksjonen, og multipliserer med satsen for arealstøtte i 2014 på 427 kroner per dekar. Denne utgjøres av sum kulturlandskaps-, areal-, RMP- og SMIL-tilskudd for landet. Satsen for kulturlandskapstilskuddet er 191 kroner per dekar og arealtilskuddet 166 kroner per dekar etter vektning med kornarealet i de ulike sonene. For RMP og SMIL har en regnet med 70 kroner per dekar. Dette gir en trend på avrundet 2 600 kroner per bruk for direkte tilskudd. Etter bruk av den sammenveide indeksen for kostnader blir trenden nå avrundet 6 600 kroner per bruk. Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig økning på avrundet 1 100 kroner per bruk. At dette blir avrundet 3 500 kroner per årsverk skyldes at arbeidsinnsatsen på brukene i snitt utgjør 0,47 årsverk samt at arbeidsforbruket reduseres med snaut 10 timer (trenden for arbeid) per år.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en volumøkning på 8 500 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en nedgang på 1 900 kroner per årsverk. Trenden for inntektene fra planteproduksjonen går ned med 1 600 kroner per bruk mens trenden for husdyrinntekter per bruk går opp med 15 400 kroner og for direkte tilskudd med 2 100 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 1 500 kroner høyere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

I tabellene 4.4 og 4.5 er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2015-priser og 2016-priser.

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2014 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2015	2016
1	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Landet	5 600	11 200
2	Korn. 383 dekar korn	Landet	2 800	4 900
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	3 300	6 700
4	Melkeproduksjon geit. 120 årsgaier	Landet	6 100	12 300
5	Svin og korn. 48 avlssvin + 367 dekar korn	Landet	10 200	20 200
6	Egg og planteprodukter. 6 739 høner + 257 dekar korn	Landet	13 700	27 200
7	Poteter og korn. 135 dekar poteter + 440 dekar korn	Landet	4 200	7 400
8	Storfeslakt/ammeku. 31 ammekyr	Landet	3 500	7 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	6 100	12 500
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 107 911 fjørfeslakt	Landet	17 100	33 900

Tabell 4.5 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2014 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2015	2016
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	5 800	11 600
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 14 årskyr	Landet	5 000	10 100
13	Melk (de 1/3 største brukene). 40 årskyr	Landet	5 400	10 900
14	Melk (de 25 største brukene). 55 årskyr	Landet	6 100	12 400
15	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Østlandets flatbygder	6 600	13 200
16	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandet andre bygder	5 800	11 700
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	4 900	9 900
18	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Agder og Rogaland andre bygder	5 000	10 100
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	5 300	10 700
20	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Trøndelag	5 400	10 900
21	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Nord-Norge	5 900	11 900
22	Korn. <400 dekar korn (238 dekar korn)	Østlandet	900	1 600
23	Korn (de 20 største brukene). 850 daa korn	Østlandet	5 600	9 700
24	Korn og korn/svin. 327 daa + 25 avlssvin	Trøndelag	8 900	17 700
25	Sau. 132 vinterfôra sauer	Vestlandet	2 800	5 700
26	Sau. 162 vinterfôra sauer	Nord-Norge	4 500	9 200
27	Sau (de 25 største brukene). 271 v.f. sauer	Landet	4 200	8 700
28	Samdrift melkeproduksjon. 51 årskyr	Landet	7 600	15 300

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til sterkere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 486 300 kr per årsverk og 80 700 kr per årsverk.

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2014 er lik den beregnede budsjettprisen for 2015 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2014/2015. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2015 lik budsjettprisen for 2016 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2016 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2015. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2016, lagt inn i tabell 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2014 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket.

Framregningen fra 2014 blir gjort på grunnlag av utviklingen i totalkalkylens melkepris. I totalkalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2015, i totalkalkylen er ført som etterbetaling i 2014 (opptjeningsåret). Det ble fra og med

beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene.

Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene for årene 2011–2016.

Tabell 5.1 Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kr per liter

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Melkepris i totalkalkylen	4,70	4,75	4,80	5,20	5,55	5,34
Herav etterbetaling	0,42	0,26	0,26	0,43	0,59	0,39
Melkepris driftsgr./Referansebruk nr. 1	4,50	4,85	4,76	4,98	5,34	5,49
Herav etterbetaling	0,23	0,42	0,26	0,26	0,43	0,59

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk nr. 1 i årets beregninger.

Tabell 5.2 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2014 og 2015. Kr per liter

	2014	Utvikling fra 2014 til 2015	2015
Melkepris referansebruk nr. 1	4,98		
+endring melkepris, totalkalkylen		0,35	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,16	
+endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,17	
=korrigert utvikling fra 2014 til 2015		= 0,36	
Melkepris referansebruk nr. 1			5,34

Tabell 5.3 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2015 og 2016. Kr per liter

	2015	Utvikling fra 2015 til 2016	2016
Melkepris referansebruk nr. 1	5,34		
+endring melkepris, totalkalkylen		-0,21	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		-0,20	
+endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,16	
=korrigert utvikling fra 2015 til 2016		= 0,15	
Melkepris referansebruk nr. 1			5,49

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 2,12 prosent fra 2014 til 2015 og med 2,50 prosent fra 2015 til 2016. I relative tall blir dette:

2014 = 100,0 2015 = 102,1 2016 = 104,7

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppgjøret 2016 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2014	2015	2016	2017
Geitemelk	326,00	326,00	336,00	336,00
Sauekjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Sats for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2014	2015	2016	2017
A ¹	0	0	0	0
B	12	12	12	12
C	31	31	31	31
D	44	44	44	44
E	54	54	54	54
F	67	67	67	67
G	92	92	92	92
H	113	113	113	113
I	171	171	171	171
J	180	180	180	180

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2014	2015	2016	2017
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	735	735	735	735
4	1 130	1 130	1 130	1 130
5	1 190	1 190	1 190	1 190

Tabell 6.4 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2014	2015	2016	2017
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	735	735	735	735
4	1 330	1 330	1 330	1 330
5	1 380	1 380	1 380	1 380

Tabell 6.5 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2014	2015	2016	2017
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	510	510	510	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ¹	110	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de øvrige distriktene ble beholdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Vestlandet. Ved jordbruksoppjørene i 2012 og 2013 ble de tre satsene beholdt uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble satsene for Vestlandet og Trøndelag beholdt uendret mens satsen for Nord-Norge ble økt med 15 øre per kg. Ved jordbruksoppjøret i 2015 ble satsene for Vestlandet og Nord-Norge beholdt uendret mens distriktstilskudd til egg i Trøndelag ble avvirket. Ved årets jordbruksoppjør ble satsen for Vestlandet redusert med 20 øre per kg og satsen for Nord-Norge redusert med 45 øre per kg. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppjøret i 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet blir utbetalt til produsent via slakteriene for slakt levert fra og med januar 2014. Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble tilskuddssatsen videreført uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2015 ble tilskuddssatsen økt med 30 øre per kg. Ved årets jordbruksoppjør ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 1,0 kr per kg samtidig som satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 3,0 kr per kg.

Tabell 6.6 Sats for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kr per kg

	2014	2015	2016	2017
Storfeslakt ¹ , kvalitet O	3,70	3,70	4,00	3,00
Storfeslakt ¹ , kvalitet O+ og bedre	3,70	3,70	4,00	7,00

1) Med unntak av slaktekategori «Ku» utenom «Ung ku»

6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt

Tilskudd for lammeslakt kan gis for slakt av kvalitet O og bedre. Tilskuddet har tidligere blitt utbetalt som et produksjonstilskudd etter søknad, med grunnlag i antall dyr solgt til slakteri foregående år. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble tilskudd til lammeslakt endret fra å være et produksjonstilskudd til å bli utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. I omleggingsåret 2016 blir lammeslakttilskuddet utbetalt med halv sats som et produksjonstilskudd med grunnlag i antall lam levert til slakt i kalenderåret 2015, og halv sats via slakteri til produsent for lam levert til slakt i kalenderåret 2016. I 2017 vil hele tilskuddssatsen bli utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. Omleggingen av tilskuddsforvaltningen omfatter også tilskuddet til kjeslakt og tillegget for økologiske lammeslakt av kvalitet O og bedre.

Tabell 6.7 Sats, tilskudd for lammeslakt og kjeslakt. Kr per slakt

	2014 ¹	2015 ¹	2016 ²	2017
Lammeslakt, kvalitet O og bedre			250	500
Tillegg for økologisk lammeslakt, kvalitet O og bedre			20	40
Kjeslakt med slaktevekt over 3,5 kg			150	300

1) I 2014 og 2015 ble tilskuddene utbetalt som et produksjonstilskudd, jf. kapittel 6.3 tabellene 6.9 og 6.10

2) I 2016 utbetales, i tillegg til satsene her, sats som et produksjonstilskudd med grunnlag i dyr levert til slakt i 2015, jf. kapittel 6.3 tabellene 6.9 og 6.10

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 6.8 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2014	2015	2016	2017 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	122 000	125 000	124 770	132 770
Sør-Norge Jæren	115 000	118 000	117 770	125 770
Nord-Norge	130 000	133 000	132 770	140 770
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	130 000	133 000	132 770	140 770
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kr per ku	24 400	25 000	24 954	26 554
Sør-Norge Jæren, kr per ku	23 000	23 600	23 554	25 154
Nord-Norge, kr per ku	26 000	26 600	26 554	28 154
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>	4 815	4 926	4 918	5 214
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>				
40 ammekyr eller flere	114 000	115 000	114 000	122 000
6-39 ammekyr, kr per ammeku ³	2 850	2 875	2 850	3 050

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

3) Regnet fra første ammeku

I referansebruksberegningene er ordningen med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk fra de ulike områdene som inngår i det enkelte referansebruk.

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt 280 000 kr per søker for 2014. For 2015 og 2016 er det tilsvarende maksimalbeløpet 560 000 kr per foretak. Ved årets jordbruksoppgjør ble beløpsavgrensingen beholdt uendret på 560 000 kr per søker for 2017. Fra og med 2014 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2015/2016 ble derfor først utbetalt i 2016 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.15, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.15 blir utbetalt andre halvår 2016. I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2016 innarbeidet i resultatene for 2016. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppgjør, presentert i tabell 8.14.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2014–2016 og foreløpige satser for 2017.

Tabell 6.9 Tilskudd til husdyr 2014, 2015, 2016 og 2017¹

Dyreslag	Intervall	Sats, kr per dyr per år			
		2014	2015	2016	2017 ¹
Melkeku	1–16	4 028	4 028	3 948	4 189
	17–25	2 072	2 072	2 032	2 032
	26–50	860	1 000	980	980
	>50	0	800	784	784
Storfe	1–250	800	800	784	784
	>250	0	800	784	784
Melkegeit	1–125	1 400	1 500	1 470	1 470
	126–250	512	550	540	540
	>250	0	550	540	540
Ammeku	1–25	4 080	3 980	3 900	3 900
	26–50	2 170	3 980	3 900	3 900
	>50	500	800	784	784
Sau ² og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–50	1 326	1 000	1 009	1 049
	51–100	1 070	1 000	1 009	1 049
	101–200	347	250	245	245
	201–300	210	250	245	245
	>300	0	250	245	245
Utegangersau ³ (alle)	1–300	210	0 ³	0 ³	0 ³
Lammeslakt ⁴	Kvalitet O og bedre	206 ⁴	500 ⁴	245 ^{4,5}	0 ⁶
	Over 3,5 kg	80 ⁴	300 ⁴	147 ^{4,5}	0 ⁶
Kjeslakt ⁴					
Avlsgris Sør-Norge ⁷	1–35	915	915	682	500
Avlsgris Jæren	1–35	765	765	534	352
Avlsgris Nord-Norge	1–35	1 202	1 202	962	780
Slaktegris ⁷	1–1 400 ⁸	23	23	18	14
Slaktegris Jæren	1–1 400 ⁸	19	19	14	10
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	10	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	24	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	10	10	10	10

1) Foreløpige satser

2) Sau uavhengig av driftsform (inklusive også utegangersau) fra og med 2015

3) Utegangersau behandles likt som annen sau fra og med 2015

4) Fra og med 2014 til og med 2016 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som egen ordning innenfor produksjonstilskuddene og skal fra da heller ikke lenger omfattes av maksimalbeløpsbegrensningen for tilskudd til husdyr

5) I 2016 utbetales satsen her som et produksjonstilskudd med grunnlag i dyr levert til slakt i 2015. I tillegg utbetales en sats via slakteri til produsent med grunnlag i dyr levert til slakt i 2016, jf. kapittel 6.1.5 tabell 6.7

6) I 2017 blir dette tilskuddet utbetalt til produsent via godkjent slakteri med grunnlag i dyr levert til slakt i 2017, jf. kapittel 6.1.5 tabell 6.7

7) Unntatt Jæren

8) For 88,47 % i intervallet i 2014, for 91,27 % i intervallet i 2015 og for 91,19 % i intervallet i 2016

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.10. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.9.

Tabell 6.10 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2014, 2015, 2016 og 2017¹. Kr per dyr per år

Dyreslag	2014		2015 og 2016		2017 ¹	
	AK-sone	AK-sone	AK-sone	AK-sone	AK-sone	AK-sone
	1-4	5-7	1-4	5-7	1-4	5-7
Melkeku	2 400	2 702	2 800	2 800	3 000	3 000
Ammeku	1 518	1 968	2 000	2 000	2 200	2 200
Andre storfe	402	564	600	600	700	700
Melkegeit og ammegeit	162	186	200	200	250	250
Sau over 1 år per 1. januar	342	414	450	450	500	500
Lammeslakt ^{2,3}	40	40	40 ²	40 ²	0 ³	0 ³
Avlsgris	402	402	402	402	502	502
Slaktegris	260	260	260	260	300	300

1) Foreløpige satser

2) I 2016 utbetales halve satsen her (20 kr per slakt) som et produksjonstilskudd med grunnlag i dyr levert til slakt i 2015. I tillegg utbetales en tilsvarende sats i tilsvarende slakteri til produsent med grunnlag i dyr levert til slakt i 2016, jf. kapittel 6.1.5 tabell 6.7

3) I 2017 blir dette tilskuddet utbetalt til produsent via godkjent slakteri med grunnlag i dyr levert til slakt i 2017, jf. kapittel 6.1.5 tabell 6.7

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1.1.1996. Ved jordbruksoppjøret i 2013 ble maksimalbeløpet hevet til 72 000 kr og satsene per dyr økt med 3,9 prosent.

Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble maksimalbeløpet hevet til 73 500 kr og satsene per dyr økt med 2,1 prosent. For melkeku og melkegeit/melkesau ble det imidlertid samtidig gjort en justering av satsene slik at struktur differensieringen ble fjernet. Dette resulterte i en reduksjon av satsen for de første 8 melkekyrne og de første 40 melkegeitene/melkesauene per foretak. Ved oppjøret i 2014 ble dessuten utgangersau tatt inn i refusjonsordningen og likestilt med sau i tradisjonell drift.

Ved jordbruksoppjøret i 2015 ble maksimalbeløpet hevet til 74 200 kr og satsene per dyr økt med 1,0 prosent.

Ved årets jordbruksoppjør ble maksimalbeløpet og satsene per dyr beholdt uendret.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 400 til 1 500 kr. Ved jordbruksoppgjørene i 2014 og 2015 ble maksimal dagsats for tilskuddsordningen videreført uendret. Ved årets jordbruksoppgjør ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 500 til 1 530 kr.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2014, 2015, 2016 og 2017 er vist i tabellene 6.11–6.14.

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2014.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–250	90	0	124		233	261	291
	>250	65	0	75				291
Korn	0–800	123	175		246			
	>800	102	152		221			
Potet	Alt areal	80					930	
Grønnsaker	0–80	550					1 650	
Frukt og bær	0–40	1 000				1 450		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹						
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25						
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250						

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kr per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karenår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2015.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	186						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal	75	0	110	210	236	286	
Korn	Alt areal	127	192	227	210			
Potet	Alt areal	80				930		
Grønnsaker	Alt areal	550				1 550		
Frukt	Alt areal	700			1 450			
Bær	Alt areal	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹						
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25						
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250						

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 186 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 686 kr per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk og som startet omleggingen senest i 2013. Omleggingstilskuddet ble avvirket for arealer som startet omlegging fra og med vekstsesongen 2014
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.13 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2016.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	185							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal	75	0	110	210	240	286		
Korn	Alt areal	127	192	227					
Potet	Alt areal	80					930		
Grønnsaker	Alt areal	550					1 550		
Frukt	Alt areal	700					1 450		
Bær	Alt areal	1 000					1 450		
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	300							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 275							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹							
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25							
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250							

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 185 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 685 kr per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk og som startet omleggingen senest i 2013. Omleggingstilskuddet ble avviklet for arealer som startet omlegging fra og med vekstsesongen 2014
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.14 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2017¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	172						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal	40	0	105	210	240	286	
Korn	Alt areal	140	205	240	227			
Potet	Alt areal	80					930	
Grønnsaker	Alt areal	550					1 550	
Frukt	Alt areal	700			1 450			
Bær	Alt areal	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	600						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 425						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						

1) Foreløpige satser

2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 172 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 672 kr per dekar

3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite (utmarksbeitetilskudd) gis til dyr som i løpet av beitesesongen går minst 5 uker på utmarksbeite og som da har hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket fra beiting av utmark.

Tilskudd til dyr på beite (beitetilskudd) omfatter alle beitedyr som i løpet av beitesesongen går minst 12 eller 16 uker på beite. Kravet til antall uker er avhengig av i hvilken arealsone søkeren har driftssenter. Dette beitetilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeite, innmarksbeite, overflatedyrket og fulldyrket jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstillende minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.15 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2014, 2015, 2016 og 2017¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2014	2015	2016	2017 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	396	396	392	434
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	141	141	140	152
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	445	438	434	434
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	445	438	434	434
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	59	59	58	58
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	59	59	58	58

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble det generelle bunnfradraget økt med 3 000 kr til 6 000 kr per foretak per år. Både ved jordbruksoppjøret i 2015 og ved årets jordbruksoppjør ble fradraget videreført uendret.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i total kalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i underkapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i total kalkylen fordi «vederlag til arbeid og egenkapital» skal gi avkastning til alt arbeid. Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2014 til 2015, fra 2015 til 2016 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2014 til 2015, fra 2015 til 2016 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppjøret 2016

	Endring i totalkalkylen fra 2014 til 2015 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2015 til 2016 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppjøret 2016 (i forhold til 2016)
INNTEKTER			
Bygg	+ 7 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 7 øre/kg
Havre	+ 3 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 6 øre/kg
Hvete	+ 8 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 8 øre/kg
Annet korn	103,2 % *	99,8 % *	100,9 %
Erter	100,4 %	100,1 %	102,1 %
Oljefrø	98,5 % *	100,0 % *	101,3 %
Poteter	+ 7 øre/kg *	+ 14 øre/kg *	+ 15 øre/kg
Grovfôr	96,7 %	99,8 %	102,0 %
Grasfrø	99,8 %	102,4 %	102,0 %
Frukt og bær	97,7 % *	96,4 % *	102,5 %
Andre planteprodukter	106,3 %	100,3 %	102,5 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 36 øre/liter	+ 15 øre/liter	+ 5 øre/kg
Storfe, økologisk melk	+ 36 øre/liter	+ 15 øre/liter	+ 5 øre/kg
Storfe, livdyr	103,9 %	101,8 %	102,0 %
Kuslakt	+ 188 øre/kg	+ 91 øre/kg	102,0 %
Annet storfeslakt	+ 188 øre/kg	+ 91 øre/kg	102,0 %
Økologisk storfeslakt	+ 188 øre/kg	+ 91 øre/kg	102,0 %
Geit, melk	+ 36 øre/liter	+ 15 øre/liter	+ 5 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	105,9 %	100,3 %	102,0 %
Slaktegris	+ 268 øre/kg	- 5 øre/kg	+ 9 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	110,8 %	99,8 %	100,3 %
Smågris	110,8 %	99,8 %	100,3 %
Sau, livdyr og slakt	102,1 %	96,4 %	100,0 %
Sau, ull	+ 164 øre/kg	- 1 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 2 øre/kg	- 9 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfekjøtt	100,0 % ²	99,6 % ²	100,0 % ³
Andre inntekter husdyrhold	105,9 %	100,3 %	102,0 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	102,1 %	102,5 %	100,0 %
Andre inntekter	102,1 %	102,5 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNTEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) Verdien av inntektsposten «Fjørfekjøtt» og av kostnadspostene «Krafftôr», «Annet innkjøpt fôr» og «Innkjøp av dyr» er i årets beregninger redusert med 12,8 prosent ut over den ordinære framregningen i 2015 og tilsvarende med 8,6 prosent i budsjettåret 2016 på referansebruk nr. 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter»

3) Økt med ytterligere 3,0 prosent på referansebruk nr. 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter»

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

KOSTNADER			
Såkkorn	104,7 %	100,9 %	101,2 %
Settepoteter	111,1 %	102,7 %	103,4 %
Såvarer og planter	107,3 %	96,4 %	102,3 %
Handelsgjødsel	104,0 %	103,4 %	102,3 %
Kalk	101,8 %	101,7 %	102,3 %
Plantevernmidler	95,0 %	119,1 %	102,3 %
Konserveringsmidler	94,8 %	101,7 %	102,3 %
Kraftfôr	101,9 % ²	101,3 % ²	100,8 % ³
Annet innkjøpt fôr	101,9 % ²	101,3 % ²	102,3 % ³
Diverse til husdyrholdet	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Innkjøp av dyr	105,9 % ²	100,3 % ²	102,3 % ³
Andre forbruksartikler	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	101,8 S	102,5 S	102,3 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	102,5 %	102,5 %	102,3 %
Traktorer, vedlikehold	102,5 %	102,5 %	102,3 %
Skurtresker, vedlikehold	102,5 %	102,5 %	102,3 %
Yrkesbil, vedlikehold	101,4 %	103,9 %	102,3 %
Driftsbygninger, vedlikehold	102,6 %	102,6 %	102,3 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	102,6 S	102,6 S	102,3 %
Drivstoff	92,2 %	89,6 %	102,3 %
Leie av dyr	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Leie av kvote	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Leie av maskiner	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Leie av bygninger	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Jordleie	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Forsikring	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Elektrisk kraft	93,3 %	96,9 %	102,3 %
Adm. og andre faste kostn.	102,1 %	102,5 %	102,3 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	102,9 S	103,0 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	102,0 S	102,2 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	102,5 S	102,6 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	100,9 S	101,0 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	104,6 S	104,5 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	103,7 S	103,6 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	101,7 S	101,8 S	100,0 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) Verdien av inntektsposten «Fjørfekjøtt» og av kostnadspostene «Kraftfôr», «Annet innkjøpt fôr» og «Innkjøp av dyr» er i årets beregninger redusert med 12,8 prosent ut over den ordinære framregningen i 2015 og tilsvarende med 8,6 prosent i budsjettåret 2016 på referansebruk nr. 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter»

3) Økt med ytterligere 3,0 prosent på referansebruk nr. 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter»

RESULTATREGNING			
Inntekter i alt			
–Kostnader i alt			
=Driftsoverskudd			
+Leid arbeid	101,8 S	102,5 S	102,3 %
–Jordbrukets andel av gjeldsrenter	86,1 %	81,3 %	92,2 %
–Jordbrukets andel av kår	102,1 %	102,5 %	100,0 %
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumfram- regninger fra regnskapsåret 2014			
1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før			

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindekser for maskiner og redskaper (20 år), for traktor (20 år), for skurtresker (20 år), for yrkesbil (15 år) og for byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Indeks	347,2	355,8	360,2	363,0	370,7	378,2	386,2	395,8
Årgangsindeks						362,48	368,62	375,22
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,017	1,035

Årgangsindeksen for 2014 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2010–2013 pluss halvparten av indeksen for det første året (2009) og halvparten av indeksen for det siste året (2014) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2015 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2010–2015 og for år 2016 på grunnlag av årene 2011–2016.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2014 = 100,0 \quad 2015 = 101,8 \quad 2016 = 104,3$$

For 2016 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 2,5 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppgjørene 2016.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolute endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2014–2016 er presentert nedenfor.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I 2014 og 2015 er det generelle fradraget 63 500 kr og maksimalt fradrag 166 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 900 kr forutsatt 38,4 prosent marginalsatt. I 2016 er det generelle fradraget 63 500 kr og maksimalt fradrag 166 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 67 100 kr forutsatt 38 prosent marginalsatt.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2016 er regnet inn. Kr per årsverk

	2014	2015	2016
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	276 200	313 200	328 700
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	245 600	251 700	232 500
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	192 200	211 600	202 900
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgeiter. Landet	302 300	328 900	341 700
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	301 300	440 100	425 200
6 Egg og planteprodukter, 6 739 høner+257 daa korn. Landet	404 800	392 500	383 300
7 Poteter og korn, 135 daa poteter + 440 daa korn. Landet	371 100	389 200	402 100
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	204 100	232 600	238 000
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	360 200	357 500	345 800
10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 107 911 fjørfeslakt. Landet	504 600	343 400	365 700

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2016 er regnet inn. Kr per årsverk

	2014	2015	2016
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	286 000	322 300	334 300
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	248 300	267 300	276 400
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	267 900	333 000	356 400
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	304 900	396 000	426 000
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	325 400	365 600	382 100
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygder	287 000	324 900	338 500
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	243 700	300 800	324 300
18 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	248 600	283 800	297 900
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	263 200	294 600	307 100
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	267 100	309 600	326 000
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	291 800	338 400	356 900
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	80 700	87 900	71 800
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 daa korn. Østlandet	486 300	504 700	478 400
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	263 600	352 700	340 200
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	163 300	173 700	167 200
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	265 100	290 800	284 200
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.fôra sauer. Landet	249 800	297 200	285 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	376 800	452 500	474 300

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2016 er regnet inn. Kr

1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet

	320 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 865 945	1 941 612	1 972 399
– Kostnader i alt	1 388 789	1 415 541	1 441 880
= Driftsoverskudd	477 156	526 071	530 519
+ Leid arbeid	136 137	138 587	141 991
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	71 573	61 627	50 083
– Jordbrukets andel av kår	4 061	4 147	4 251
= Vederlag til arbeid og egenkapital	537 659	598 884	618 176
/ Antall årsverk	1,947	1,947	1,947
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	276 164	307 612	317 521
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 600	11 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	276 164	313 212	328 721

2 Korn, 383 dekar korn. Landet

	95 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	637 123	643 507	643 510
– Kostnader i alt	510 309	518 838	532 379
= Driftsoverskudd	126 814	124 669	111 131
+ Leid arbeid	9 298	9 465	9 698
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	25 166	21 669	17 610
– Jordbrukets andel av kår	3 379	3 451	3 537
= Vederlag til arbeid og egenkapital	107 567	109 014	99 682
/ Antall årsverk	0,438	0,438	0,438
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	245 620	248 924	227 615
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 800	4 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	245 620	251 724	232 515

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

3 Sau, 153 vinterføra sauer. Landet

	117 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	750 024	775 795	766 417
– Kostnader i alt	550 887	561 184	572 325
= Driftsoverskudd	199 137	214 611	194 092
+ Leid arbeid	66 151	67 342	68 995
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	24 023	20 685	16 810
– Jordbrukets andel av kår	2 462	2 514	2 577
= Vederlag til arbeid og egenkapital	238 803	258 754	243 700
/ Antall årsverk	1,242	1,242	1,242
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	192 230	208 290	196 172
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 300	6 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	192 230	211 590	202 872

4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgeiter. Landet

	21 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 374 645	1 417 794	1 434 792
– Kostnader i alt	923 618	942 273	959 887
= Driftsoverskudd	451 027	475 521	474 905
+ Leid arbeid	106 277	108 190	110 847
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	55 220	47 547	38 640
– Jordbrukets andel av kår	2 410	2 461	2 523
= Vederlag til arbeid og egenkapital	499 674	533 703	544 589
/ Antall årsverk	1,653	1,653	1,653
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	302 262	322 847	329 432
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 100	12 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	302 262	328 947	341 732

5 Svin og korn, 48 avlssvin og 367 dekar korn. Landet

	32 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	2 931 169	3 169 779	3 156 393
– Kostnader i alt	2 443 304	2 498 367	2 544 567
= Driftsoverskudd	487 865	671 412	611 826
+ Leid arbeid	102 728	104 577	107 145
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	113 491	97 721	79 416
– Jordbrukets andel av kår	6 148	6 278	6 435
= Vederlag til arbeid og egenkapital	470 954	671 990	633 120
/ Antall årsverk	1,563	1,563	1,563
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	301 286	429 897	405 030
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 200	20 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	301 286	440 097	425 230

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

6 Egg og planteprodukter, 6 739 verpehøner og 257 dekar korn. Landet

	17 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	2 941 669	2 951 644	2 942 838
– Kostnader i alt	2 403 911	2 465 704	2 507 633
= Driftsoverskudd	537 758	485 940	435 205
+ Leid arbeid	115 597	117 678	120 568
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	107 886	92 894	75 493
– Jordbrukets andel av kår	2 463	2 515	2 578
= Vederlag til arbeid og egenkapital	543 006	508 209	477 702
/ Antall årsverk	1,341	1,341	1,341
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	404 786	378 847	356 105
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	13 700	27 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	404 786	392 547	383 305

7 Poteter og korn, 135 dekar poteter og 440 dekar korn. Landet

	17 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 969 430	2 012 163	2 058 941
– Kostnader i alt	1 407 586	1 436 678	1 478 889
= Driftsoverskudd	561 844	575 485	580 052
+ Leid arbeid	121 539	123 727	126 765
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	54 731	47 126	38 298
– Jordbrukets andel av kår	5 284	5 396	5 531
= Vederlag til arbeid og egenkapital	623 368	646 690	662 988
/ Antall årsverk	1,680	1,680	1,680
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	371 124	385 009	394 712
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 200	7 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	371 124	389 209	402 112

8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet

	52 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 303 256	1 345 726	1 355 672
– Kostnader i alt	1 067 534	1 089 955	1 109 994
= Driftsoverskudd	235 722	255 771	245 678
+ Leid arbeid	82 594	84 081	86 146
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	64 733	55 738	45 297
– Jordbrukets andel av kår	5 281	5 393	5 528
= Vederlag til arbeid og egenkapital	248 302	278 721	280 999
/ Antall årsverk	1,217	1,217	1,217
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	204 061	229 060	230 932
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 500	7 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	204 061	232 560	238 032

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet

	26 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 078 803	1 065 957	1 042 739
– Kostnader i alt	598 842	608 420	626 686
= Driftsoverskudd	479 961	457 537	416 053
+ Leid arbeid	210 561	214 351	219 615
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	15 887	13 679	11 117
– Jordbrukets andel av kår	1 856	1 895	1 943
= Vederlag til arbeid og egenkapital	672 779	656 314	622 608
/ Antall årsverk	1,868	1,868	1,868
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	360 208	351 393	333 346
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 100	12 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	360 208	357 493	345 846

10 Fjørfekjøtt og plante produkter, 107 911 fjørfeslakt. Landet

	18 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	3 765 652	3 365 992	3 492 500
– Kostnader i alt	3 193 673	2 999 143	3 140 376
= Driftsoverskudd	571 979	366 849	352 124
+ Leid arbeid	79 331	80 759	82 742
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	115 714	99 635	80 971
– Jordbrukets andel av kår	4 451	4 545	4 659
= Vederlag til arbeid og egenkapital	531 145	343 428	349 236
/ Antall årsverk	1,053	1,053	1,053
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	504 615	326 274	331 792
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	17 100	33 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	504 615	343 374	365 692

11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet

	28 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 663 042	1 734 544	1 757 232
– Kostnader i alt	1 227 382	1 250 522	1 274 671
= Driftsoverskudd	435 660	484 022	482 561
+ Leid arbeid	179 840	183 077	187 573
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	56 513	48 660	39 545
– Jordbrukets andel av kår	1 886	1 926	1 974
= Vederlag til arbeid og egenkapital	557 101	616 513	628 615
/ Antall årsverk	1,948	1,948	1,948
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	285 991	316 490	322 703
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 800	11 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	285 991	322 290	334 303

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

12 Melk (de 1/3 minste melkebrukene), 14 årskyr. Landet

	107 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 158 605	1 192 568	1 208 446
– Kostnader i alt	813 700	828 927	843 895
= Driftsoverskudd	344 905	363 641	364 551
+ Leid arbeid	94 784	96 490	98 860
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	21 628	18 623	15 134
– Jordbrukets andel av kår	2 171	2 217	2 272
= Vederlag til arbeid og egenkapital	415 890	439 291	446 005
/ Antall årsverk	1,675	1,675	1,675
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	248 323	262 295	266 304
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 000	10 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	248 323	267 295	276 404

13 Melk (de 1/3 største melkebrukene), 40 årskyr. Landet

	107 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	2 701 472	2 849 111	2 899 085
– Kostnader i alt	2 113 593	2 155 440	2 196 349
= Driftsoverskudd	587 879	693 671	702 736
+ Leid arbeid	169 034	172 077	176 302
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	162 176	139 640	113 483
– Jordbrukets andel av kår	5 829	5 952	6 101
= Vederlag til arbeid og egenkapital	588 908	720 156	759 454
/ Antall årsverk	2,198	2,198	2,198
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	267 883	327 586	345 462
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 400	10 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	267 883	332 986	356 362

14 Melk og storfeslakt, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	3 710 873	3 938 581	4 009 701
– Kostnader i alt	2 939 292	2 997 480	3 053 392
= Driftsoverskudd	771 581	941 101	956 309
+ Leid arbeid	201 147	204 768	209 796
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	230 589	198 547	161 355
– Jordbrukets andel av kår	6 418	6 554	6 718
= Vederlag til arbeid og egenkapital	735 721	940 768	998 032
/ Antall årsverk	2,413	2,413	2,413
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	304 898	389 874	413 605
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 100	12 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	304 898	395 974	426 005

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder

	22 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	2 237 406	2 325 897	2 361 532
– Kostnader i alt	1 735 963	1 769 868	1 803 383
= Driftsoverskudd	501 443	556 029	558 149
+ Leid arbeid	253 452	258 014	264 350
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	76 425	65 805	53 479
– Jordbrukets andel av kår	2 244	2 292	2 349
= Vederlag til arbeid og egenkapital	676 226	745 946	766 671
/ Antall årsverk	2,078	2,078	2,078
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	325 414	358 965	368 938
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 600	13 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	325 414	365 565	382 138

16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygder

	47 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 814 946	1 893 862	1 922 541
– Kostnader i alt	1 358 405	1 384 199	1 409 657
= Driftsoverskudd	456 541	509 663	512 884
+ Leid arbeid	159 874	162 752	166 749
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	49 095	42 273	34 354
– Jordbrukets andel av kår	6 853	6 998	7 173
= Vederlag til arbeid og egenkapital	560 467	623 144	638 106
/ Antall årsverk	1,953	1,953	1,953
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	287 000	319 095	326 757
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 800	11 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	287 000	324 895	338 457

17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren

	23 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	2 320 104	2 433 968	2 478 768
– Kostnader i alt	1 857 516	1 897 324	1 935 195
= Driftsoverskudd	462 588	536 644	543 573
+ Leid arbeid	144 790	147 396	151 016
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	149 243	128 505	104 433
– Jordbrukets andel av kår	4 093	4 180	4 284
= Vederlag til arbeid og egenkapital	454 042	551 355	585 872
/ Antall årsverk	1,863	1,863	1,863
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	243 661	295 884	314 408
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 900	9 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	243 661	300 784	324 308

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

18 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder

	33 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 567 186	1 633 529	1 659 270
– Kostnader i alt	1 178 745	1 201 441	1 223 938
= Driftsoverskudd	388 441	432 088	435 332
+ Leid arbeid	119 962	122 121	125 120
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	61 167	52 667	42 802
– Jordbrukets andel av kår	1 119	1 143	1 171
= Vederlag til arbeid og egenkapital	446 117	500 399	516 479
/ Antall årsverk	1,795	1,795	1,795
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	248 591	278 839	287 799
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 000	10 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	248 591	283 839	297 899

19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet

	66 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 612 168	1 675 897	1 702 393
– Kostnader i alt	1 174 094	1 196 175	1 218 239
= Driftsoverskudd	438 074	479 722	484 154
+ Leid arbeid	102 729	104 578	107 146
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 810	35 139	28 557
– Jordbrukets andel av kår	3 601	3 677	3 769
= Vederlag til arbeid og egenkapital	496 392	545 484	558 974
/ Antall årsverk	1,886	1,886	1,886
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	263 249	289 284	296 438
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 300	10 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	263 249	294 584	307 138

20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag

	67 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 945 565	2 035 631	2 069 826
– Kostnader i alt	1 435 184	1 462 552	1 489 514
= Driftsoverskudd	510 381	573 079	580 312
+ Leid arbeid	112 780	114 810	117 630
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	75 645	65 134	52 933
– Jordbrukets andel av kår	6 685	6 827	6 997
= Vederlag til arbeid og egenkapital	540 831	615 928	638 012
/ Antall årsverk	2,025	2,025	2,025
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	267 086	304 172	315 078
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 400	10 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	267 086	309 572	325 978

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge

	62 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 944 677	2 035 833	2 067 250
– Kostnader i alt	1 404 961	1 431 523	1 457 630
= Driftsoverskudd	539 716	604 310	609 620
+ Leid arbeid	142 719	145 288	148 856
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	100 027	86 127	69 994
– Jordbrukets andel av kår	1 217	1 243	1 274
= Vederlag til arbeid og egenkapital	581 191	662 228	687 208
/ Antall årsverk	1,992	1,992	1,992
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	291 782	332 465	345 006
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 900	11 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	291 782	338 365	356 906

22 Korn, < 400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet

	57 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	387 759	393 198	393 267
– Kostnader i alt	339 264	345 259	354 125
= Driftsoverskudd	48 495	47 939	39 142
+ Leid arbeid	1 195	1 217	1 246
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 503	16 793	13 647
– Jordbrukets andel av kår	2 753	2 811	2 882
= Vederlag til arbeid og egenkapital	27 434	29 552	23 859
/ Antall årsverk	0,340	0,340	0,340
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	80 727	86 959	70 207
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	900	1 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	80 727	87 859	71 807

23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 dekar korn. Østlandet

	20 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 472 042	1 492 960	1 492 845
– Kostnader i alt	1 089 279	1 106 284	1 136 667
= Driftsoverskudd	382 763	386 676	356 178
+ Leid arbeid	33 508	34 111	34 949
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	39 228	33 777	27 450
– Jordbrukets andel av kår	3 060	3 125	3 203
= Vederlag til arbeid og egenkapital	373 983	383 885	360 474
/ Antall årsverk	0,769	0,769	0,769
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	486 257	499 132	468 692
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 600	9 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	486 257	504 732	478 392

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

24 Korn og svin, 327 dekar korn og 25 avlssvin. Trøndelag

	27 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 502 751	1 599 169	1 590 985
– Kostnader i alt	1 231 908	1 257 227	1 280 525
= Driftsoverskudd	270 843	341 942	310 460
+ Leid arbeid	54 911	55 899	57 272
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	56 686	48 809	39 666
– Jordbrukets andel av kår	6 781	6 925	7 098
= Vederlag til arbeid og egenkapital	262 287	342 107	320 968
/ Antall årsverk	0,995	0,995	0,995
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	263 573	343 784	322 541
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 900	17 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	263 573	352 684	340 241

25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet

	25 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	549 767	563 380	557 086
– Kostnader i alt	388 470	396 098	404 272
= Driftsoverskudd	161 297	167 282	152 814
+ Leid arbeid	47 307	48 159	49 341
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 919	12 846	10 440
– Jordbrukets andel av kår	2 384	2 434	2 495
= Vederlag til arbeid og egenkapital	191 301	200 161	189 220
/ Antall årsverk	1,171	1,171	1,171
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	163 327	170 892	161 551
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 800	5 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	163 327	173 692	167 251

26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge

	21 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	869 260	900 786	891 834
– Kostnader i alt	600 361	610 969	622 414
= Driftsoverskudd	268 899	289 817	269 420
+ Leid arbeid	85 625	87 166	89 307
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	26 829	23 101	18 774
– Jordbrukets andel av kår	722	737	756
= Vederlag til arbeid og egenkapital	326 973	353 145	339 197
/ Antall årsverk	1,234	1,234	1,234
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	265 055	286 271	274 964
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 500	9 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	265 055	290 771	284 164

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 vinterfôra sauer. Landet

	25 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	1 192 275	1 271 236	1 251 810
– Kostnader i alt	848 144	863 697	880 105
= Driftsoverskudd	344 131	407 539	371 705
+ Leid arbeid	108 603	110 558	113 273
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	39 192	33 746	27 425
– Jordbrukets andel av kår	5 362	5 476	5 612
= Vederlag til arbeid og egenkapital	408 180	478 875	451 941
/ Antall årsverk	1,634	1,634	1,634
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	249 782	293 043	276 561
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 200	8 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	249 782	297 243	285 261

28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet

	30 bruk		
	2014	2015	2016
Inntekter i alt	3 821 006	4 046 503	4 115 069
– Kostnader i alt	2 793 282	2 849 510	2 902 008
= Driftsoverskudd	1 027 724	1 196 993	1 213 061
+ Leid arbeid	150 829	153 544	157 315
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	122 145	105 172	85 471
– Jordbrukets andel av kår	11 043	11 277	11 559
= Vederlag til arbeid og egenkapital	1 045 365	1 234 088	1 273 346
/ Antall årsverk	2,774	2,774	2,774
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	376 846	444 879	459 032
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 600	15 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	376 846	452 479	474 332

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2014	Endring til 2015	Endring til 2016 ¹	Endring til 2017 ²	Endring 2015– 2016 ¹
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	600 636	-370	-2 265	4 103	-1 895
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	176 042	-3 840	-4 583	-4 884	-743
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	429 610	18 934	18 200	23 404	-734
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgaier. Landet	813 942	12 157	16 373	25 179	4 216
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	289 781	-2 133	-12 462	-22 188	-10 329
6 Egg/planteprod., 6 739 høner + 257 dekar korn. Landet	325 343	-2 448	-3 111	-5 341	-663
7 Poteter og korn, 135 daa potet+440 daa korn. Landet	233 884	-7 116	-8 191	-11 177	-1 075
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	586 635	20 551	18 590	37 165	-1 961
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	283 960	2 055	2 952	10 183	897
10 Fjølfekjøtt/planteprodukter, 107 911 fjølfe-slakt. Landet	154 890	-2 300	-2 090	-2 977	210
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	615 885	14 292	11 870	26 546	-2 422
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	477 378	-5 502	-6 646	2 644	-1 145
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	720 220	26 083	23 900	30 315	-2 183
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	876 766	57 211	54 761	59 758	-2 451
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	657 738	1 213	-714	-3 674	-1 928
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygd.	617 216	8 618	6 759	14 164	-1 859
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	456 409	1 060	-1 153	7 201	-2 213
18 Melk og storfesl., 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	516 648	4 356	2 754	11 219	-1 602
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	544 700	-446	-2 216	6 505	-1 770
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	578 348	7 793	6 221	13 892	-1 571
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	749 634	19 935	19 877	26 883	-58
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	107 752	-728	-1 265	-1 391	-537
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 dekar. Østlandet	376 227	-3 255	-4 720	-4 557	-1 465
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	231 005	-9 977	-17 253	-23 001	-7 275
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	353 902	10 668	10 196	15 444	-472
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	531 348	24 589	24 886	30 197	296
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.f. sauer. Landet	632 397	68 280	64 996	71 688	-3 284
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	928 822	53 200	51 022	54 576	-2 178

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

2) Med 2017 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2016

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2014	Endring til 2015	Endring til 2016 ¹	Endring til 2017 ²	Endring 2015– 2016 ¹
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	308 512	-190	-1 163	2 107	-973
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	401 977	-8 769	-10 466	-11 152	-1 697
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	345 825	15 241	14 650	18 840	-591
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgeiter. Landet	492 368	7 354	9 904	15 231	2 550
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	185 383	-1 364	-7 972	-14 195	-6 608
6 Egg/planteprod., 6 739 høner + 257 dekar korn. Landet	242 528	-1 825	-2 319	-3 982	-495
7 Poteter og korn, 135 daa potet+440 daa korn. Landet	139 244	-4 237	-4 877	-6 654	-640
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	482 112	16 889	15 278	30 543	-1 611
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	152 033	1 101	1 581	5 452	480
10 Fjørfe kjøtt/planteprodukter, 107 911 fjørfeslakt. Landet	147 153	-2 185	-1 985	-2 829	200
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	316 168	7 337	6 093	13 627	-1 243
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	285 036	-3 285	-3 968	1 579	-683
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	327 615	11 865	10 872	13 790	-993
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	363 350	23 710	22 694	24 765	-1 016
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	316 517	584	-344	-1 768	-928
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygd.	316 060	4 413	3 461	7 253	-952
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	244 932	569	-619	3 864	-1 188
18 Melk og storfesl., 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	287 894	2 427	1 534	6 252	-893
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	288 868	-236	-1 175	3 450	-939
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	285 614	3 848	3 072	6 860	-776
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	376 347	10 008	9 979	13 497	-29
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	317 069	-2 142	-3 721	-4 093	-1 579
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 dekar. Østlandet	489 175	-4 232	-6 136	-5 924	-1 904
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	232 137	-10 026	-17 337	-23 114	-7 311
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	302 151	9 108	8 705	13 185	-403
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	430 728	19 933	20 173	24 479	240
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.f. sauer. Landet	386 989	41 783	39 774	43 869	-2 009
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	334 833	19 178	18 393	19 674	-785

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

2) Med 2017 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2016

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2014	2015	2016 ¹
1	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Landet	66 200	71 200	66 000
2	Korn. 383 dekar korn	Landet	33 000	32 800	28 600
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	47 000	49 400	42 600
4	Melkeproduksjon geit. 120 årsgeiter	Landet	70 100	72 900	67 000
5	Svin og korn. 48 avlssvin + 367 dekar korn	Landet	61 400	72 900	66 800
6	Egg og planteprodukter. 6 739 høner + 257 dekar korn	Landet	62 900	58 500	49 900
7	Poteter og korn. 135 dekar poteter + 440 dekar korn	Landet	61 500	62 600	57 900
8	Storfeslakt/ammeku. 31 ammekyr	Landet	47 800	50 400	45 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	59 200	57 200	49 300
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 107 911 fjørfeslakt	Landet	57 500	43 100	38 700

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2014	2015	2016 ¹
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	64 800	70 100	64 300
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 14 årskyr	Landet	62 800	65 300	60 200
13	Melk (de 1/3 største brukene). 40 årskyr	Landet	67 300	72 900	67 100
14	Melk (de 25 største brukene). 55 årskyr	Landet	67 300	72 900	67 100
15	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Østlandets flatbygder	64 900	70 100	64 700
16	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets a. bygder	65 700	71 300	65 900
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rog., Jæren	63 300	70 700	65 700
18	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	64 300	69 600	64 400
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	64 200	68 700	63 600
20	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Trøndelag	69 400	72 900	67 100
21	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Nord-Norge	67 700	72 900	67 100
22	Korn. <400 dekar korn (238 dekar korn)	Østlandet	19 200	19 000	14 300
23	Korn (de 20 største brukene). 850 dekar korn	Østlandet	53 800	54 200	47 200
24	Korn og korn/svin. 327 dekar + 25 avlssvin	Trøndelag	50 800	59 600	51 200
25	Sau. 132 vinterfôra sauer	Vestlandet	45 900	46 900	40 800
26	Sau. 162 vinterfôra sauer	Nord-Norge	51 000	53 600	47 000
27	Sau (de 25 største brukene). 271 v.f. sauer	Landet	63 900	72 500	62 200
28	Samdrift melkeproduksjon. 51 årskyr	Landet	125 700	143 500	133 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2014–2016. Resultatene for 2016 er før virkningene i 2016 av årets jordbruksoppgjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i registrert jordbruksfradrag i 2014. Fradraget er regnet om til skattbar jordbruksinntekt i 2014. Skattbar jordbruksinntekt er justert til normalisert avlingsnivå i basisåret og så regnet fram forholdsvis etter endringene i driftsoverskuddet det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 38,4 på alle bruk i regnskapsåret 2014 og framregningsåret 2015 og

med skatteprosent 38 på alle bruk i framregningsåret 2016 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2016 underkapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

			2014	2015	2016 ¹
1	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Landet	34 000	36 600	33 900
2	Korn. 383 dekar korn	Landet	75 400	74 800	65 300
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	37 900	39 700	34 300
4	Melkeproduksjon geit. 120 årsgeiter	Landet	42 400	44 100	40 600
5	Svin og korn. 48 avlssvin + 367 dekar korn	Landet	39 300	46 700	42 700
6	Egg og planteprodukter. 6 739 høner + 257 dekar korn	Landet	46 900	43 600	37 200
7	Poteter og korn. 135 dekar poteter + 440 dekar korn	Landet	36 600	37 200	34 500
8	Storfeslakt/ammeku. 31 ammekyr	Landet	39 300	41 400	37 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	31 700	30 600	26 400
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 107 911 fjørfeslakt	Landet	54 600	40 900	36 700

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

			2014	2015	2016 ¹
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	33 300	36 000	33 000
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 14 årskyr	Landet	37 500	39 000	35 900
13	Melk (de 1/3 største brukene). 40 årskyr	Landet	30 600	33 200	30 500
14	Melk (de 25 største brukene). 55 årskyr	Landet	27 900	30 200	27 800
15	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Østlandets flatbygder	31 200	33 700	31 100
16	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets a. bygder	33 600	36 500	33 700
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rog., Jæren	34 000	37 900	35 200
18	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	35 800	38 800	35 900
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	34 000	36 400	33 700
20	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Trøndelag	34 300	36 000	33 100
21	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Nord-Norge	34 000	36 600	33 700
22	Korn. <400 dekar korn (238 dekar korn)	Østlandet	56 500	55 900	42 000
23	Korn (de 20 største brukene). 850 dekar korn	Østlandet	70 000	70 500	61 300
24	Korn og korn/svin. 327 dekar + 25 avlssvin	Trøndelag	51 000	59 900	51 500
25	Sau. 132 vinterfôra sauer	Vestlandet	39 100	40 100	34 800
26	Sau. 162 vinterfôra sauer	Nord-Norge	41 300	43 500	38 100
27	Sau (de 25 største brukene). 271 v.f. sauer	Landet	39 100	44 400	38 100
28	Samdrift melkeproduksjon. 51 årskyr	Landet	45 300	51 700	48 200

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2016. Kr per årsverk

	Årsverk	2014	2015	2016
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	1,947	310 200	349 800	362 600
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	0,438	321 100	326 600	297 800
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	1,242	230 100	251 300	237 200
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgeiter. Landet	1,653	344 700	373 100	382 300
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	1,563	340 600	486 800	468 000
6 Egg og planteprodukter, 6 739 høner+257 daa korn. Landet	1,341	451 700	436 200	420 500
7 Poteter og korn, 135 daa poteter + 440 daa korn. Landet	1,680	407 700	426 500	436 600
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	1,217	243 300	273 900	275 100
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	1,868	391 900	388 100	372 300
10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 107 911 fjørfeslakt. Landet	1,053	559 300	384 300	402 400

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2016. Kr per årsverk

	Årsverk	2014	2015	2016
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	1,948	319 300	358 300	367 300
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	1,675	285 800	306 300	312 300
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	2,198	298 500	366 200	386 900
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	2,413	332 800	426 200	453 800
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	2,078	356 700	399 300	413 300
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygder	1,953	320 600	361 400	372 200
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,863	277 600	338 700	359 600
18 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,795	284 400	322 600	333 800
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	1,886	297 300	331 000	340 900
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	2,025	301 300	345 600	359 100
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	1,992	325 800	375 000	390 600
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	0,340	137 300	143 700	113 800
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 dekar korn. Østlandet	0,769	556 200	575 200	539 700
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	0,995	314 600	412 500	391 700
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,171	202 500	213 700	202 100
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,234	306 400	334 200	322 200
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.fôra sauer. Landet	1,634	288 900	341 600	323 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	2,774	422 200	504 200	522 500

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Resultatene før jordbruksoppjøret 2016. Kr per årsverk

	Vederlag i 2014	Endring fra 2014 til 2015	Endring fra 2015 til 2016	Endring fra 2014 til 2016
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	310 200	39 600	12 800	52 400
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	321 100	5 500	-28 800	-23 300
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	230 100	21 200	-14 100	7 100
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgaier. Landet	344 700	28 400	9 200	37 600
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	340 600	146 200	-18 800	127 400
6 Egg og planteprod., 6 739 høner+257 daa korn. Landet	451 700	-15 500	-15 700	-31 200
7 Poteter og korn, 135 daa poteter + 440 daa korn. Landet	407 700	18 800	10 100	28 900
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	243 300	30 600	1 200	31 800
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	391 900	-3 800	-15 800	-19 600
10 Fjørfekjøtt og planteprod., 107 911 fjørfe-slakt. Landet	559 300	-175 000	18 100	-156 900

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2014. Resultatene før jordbruksoppjøret 2016. Kr per årsverk

	Vederlag i 2014	Endring fra 2014 til 2015	Endring fra 2015 til 2016	Endring fra 2014 til 2016
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	319 300	39 000	9 000	48 000
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	285 800	20 500	6 000	26 500
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	298 500	67 700	20 700	88 400
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	332 800	93 400	27 600	121 000
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	356 700	42 600	14 000	56 600
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygder	320 600	40 800	10 800	51 600
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	277 600	61 100	20 900	82 000
18 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	284 400	38 200	11 200	49 400
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	297 300	33 700	9 900	43 600
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	301 300	44 300	13 500	57 800
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	325 800	49 200	15 600	64 800
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	137 300	6 400	-29 900	-23 500
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 850 dekar korn. Østlandet	556 200	19 000	-35 500	-16 500
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	314 600	97 900	-20 800	77 100
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	202 500	11 200	-11 600	-400
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	306 400	27 800	-12 000	15 800
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.fôra sauer. Landet	288 900	52 700	-18 300	34 400
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	422 200	82 000	18 300	100 300

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2017 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2017 når jordbruksoppgjøret 2016 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2016 til 2017. Kr per årsverk

	2016 ¹ før oppgjør ekskl. skatt	2016 ¹ inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Landet	328 700	362 600	3 700	3 700
2 Korn, 383 dekar korn. Landet	232 500	297 800	7 600	8 000
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	202 900	237 200	-1 000	-1 500
4 Melkeproduksjon geit, 120 årsgaier. Landet	341 700	382 300	1 800	1 600
5 Svin og korn, 48 avlssvin + 367 dekar korn. Landet	425 200	468 000	-12 000	-13 500
6 Egg/planteprod., 6 739 høner + 257 dekar korn. Landet	383 300	420 500	-11 600	-13 000
7 Poteter og korn, 135 daa potet+440 daa korn. Landet	402 100	436 600	16 400	17 300
8 Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	238 000	275 100	15 600	16 900
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	345 800	372 300	9 900	10 300
10 Fjølrefekjøtt/planteprod., 107 911 fjølrefeslakt. Landet	365 700	402 400	-1 200	-1 700
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	334 300	367 300	7 200	7 600
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 14 årskyr. Landet	276 400	312 300	4 700	5 000
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	356 400	386 900	4 900	5 000
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 55 årskyr. Landet	426 000	453 800	5 300	5 300
15 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Østlandets flatbygder	382 100	413 300	-600	-1 100
16 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets andre bygd.	338 500	372 200	3 400	3 500
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	324 300	359 600	7 000	7 000
18 Melk og storfesl., 21 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	297 900	333 800	5 000	5 100
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	307 100	340 900	4 300	4 400
20 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Trøndelag	326 000	359 100	4 600	4 700
21 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Nord-Norge	356 900	390 600	4 100	4 100
22 Korn, <400 dekar korn (238 dekar korn). Østlandet	71 800	113 800	5 100	5 800
23 Korn, 20 største kornbrukene, 850 daa korn. Østlandet	478 400	539 700	12 300	13 100
24 Korn og svin, 327 dekar korn + 25 avlssvin. Trøndelag	340 200	391 700	-6 900	-8 200
25 Sau, 132 vinterfôra sauer. Vestlandet	167 200	202 100	600	300
26 Sau, 162 vinterfôra sauer. Nord-Norge	284 200	322 200	-1 500	-1 900
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 271 v.f. sauer. Landet	285 300	323 300	-2 100	-2 600
28 Samdrift melkeproduksjon, 51 årskyr. Landet	474 300	522 500	2 800	2 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2016 er regnet inn i resultatene for året 2016

2) Fullt utslag for kalenderåret 2017 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2017 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2014 er det 29 økologiske melkeproduksjonsbruk. Ett av disse brukene har levert data til NIBIO på annen måte enn til de ordinære driftsgranskingene. Det er derfor 28 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2014 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 22,8 årskyr, 30,7 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 400 dekar, herav 347 dekar eng/beite og 41 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 139 300 liter melk og 3 100 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,39 kr per liter, som er 41 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,77 kr høyere og 3,85 kr lavere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2014 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3 594 timer mens det er 3 592 timer på referansebruk 1 som i årets beregninger har 25,1 årskyr (og til sammenligning 3 603 timer på referansebruk 16 med 23,5 årskyr og 3 479 timer på referansebruk 19 med 22,1 årskyr).

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

Tabell 8.15 Resultatregning for 28 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2014. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	22,8	25,1
Jordbruksareal i alt, dekar	400	373
Sum inntekter før tilskudd	1 047 200	1 265 500
Pristilskudd	42 000	111 200
Produksjonsuavhengige tilskudd	573 900	489 400
+ Tilskudd i alt	615 900	600 600
= Inntekter i alt	1 663 100	1 866 100
Variable kostnader	454 700	633 400
Faste kostnader	580 000	567 100
Avskrivninger	192 700	188 300
– Kostnader i alt	1 227 400	1 388 800
= Driftsoverskudd	435 700	477 300
+ Leid arbeid	179 800	136 100
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	56 500	71 600
– Jordbrukets andel av kår	1 900	4 000
= Vederlag til arbeid og egenkapital	557 100	537 800
/ Antall årsverk	1,948	1,947
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	286 000	276 200

8.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2014 er det samlet inn 30 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskudsregisteret til Landbruksdirektoratet.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

Samdriftene er sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 39 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.¹ Driftsomfanget på disse har vært 50,5 årskyr, nesten det samme som i samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 746 dekar mot 638 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 424 FEm per dekar mot 367 FEm per dekar for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2014 verdt 7,4 mill. kr. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene nesten 9,3 mill. kr.

Samdriftene har hatt litt mindre melkekvote enn de store melkebrukene. De store melkebrukene har utnyttet melkekvoten litt dårligere, med 94 prosent fyllingsgrad. Hos samdriftene ble 96 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 270 kg kontra 222 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært 2 738 000 kr hos samdriftene og 2 484 100 kr hos de store melkebrukene.

¹ Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlige driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn i samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 87 på de store melkebrukene mot 101 timer hos samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere arbeidstimer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis 935 300 kr mot 813 600 kr. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

Sum produksjonsinntekter har vært 3 813 100 kr hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært 3 414 100 kr.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av handelsgjødsel og kalk har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, og det samme gjelder utgifter til innkjøp av dyr. Sum faste kostnader for de store melkebrukene har vært 1 010 500 kr, mot 1 006 700 kr for samdriftene. De store melkebrukene har hatt større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, 278 600 kr mot 253 800 kr. Samdriftene har hatt større kostnader til vedlikehold og til drivstoff. Kostnadene til leid arbeid har vært mindre hos samdriftene. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2013, fra 333 400 kr i fjor til 369 000 kr for 2014 i år. De store melkebrukene har hatt en økning fra 332 900 kr for 2013 i fjor til 424 700 kr for 2014 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene ble på 1 031 900 kr, mot 710 700 kr hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk ble 378 000 kr for samdriftene og 278 900 kr for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 53 hos samdriftene og 37 hos de store melkebrukene.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2016. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2014. FRAMREGNEDE TALL FOR 2015 OG 2016.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2016

Tabell 8.16 Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2014	Store melkebruk 2014
Antall bruk	30	39
Jordbruksareal, dekar	746	638
Herav leid areal, dekar	321	328
Fiendeler i jordbruket per 31.12., kr	7 411 000	9 268 200
Antall årskyr	50,6	50,5
Melk per årsku, kg	7 891	7 896
Kjøtt per årsku, kg	270	222
Omsatt melk, liter	364 846	364 018
Melkekvote, liter	381 018	385 479
Melkepris, kr per liter	4,99	4,95
Pris på kukjøtt, kr per kg	44,89	44,69
Pris på annet storfekjøtt, kr per kg	50,66	49,45
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	5 118	4 416
Årsverk	2,8	2,4
Timer per årsku	101	87
Produksjonsinntekter, kr		
Melk	1 822 200	1 801 000
Kukjøtt	319 300	290 800
Annet storfekjøtt	417 600	287 800
Livdyr	66 200	80 600
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	2 738 000	2 484 100
Inntekter fra planteprodukter i alt	107 500	59 700
Tilskudd	935 300	813 600
Andre inntekter	38 800	60 300
Bunnfradrag	-6 500	-3 500
Sum produksjonsinntekter	3 813 100	3 414 100
Variable kostnader, kr		
Såkorn, annet såfrø og planter	33 400	25 900
Handelsgjødsel og kalk	135 800	108 500
Kraftfôr	818 700	773 400
Annet fôr	78 900	76 400
Konserveringsmiddel	19 700	18 300
Kjøp av dyr	122 000	64 300
Andre variable kostnader	197 000	201 500
Sum variable kostnader	1 405 500	1 268 100
Faste kostnader, kr		
Leid arbeid	150 800	189 600
Drivstoff	77 100	74 600
Vedlikehold	264 600	250 400
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	253 800	278 600
Andre faste kostnader	260 300	217 300
Sum faste kostnader	1 006 700	1 010 500
Avskrivninger i alt, kr	369 000	424 700
Driftsoverskudd, kr	1 031 900	710 700
Familiens arbeidsfortjeneste, kr	811 000	437 000
Lønnsevne i alt, kr	961 800	626 600
Lønnsevne, kr per time	187,93	141,91
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kr	351 600	231 700
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	1 048 700	667 600
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	378 000	278 900
Egenkapitalprosent	53	37

8.4 Analyse av kombinerte produksjoner

Noen referansebruk kombinerer flere driftsgrener. Dette gjelder blant annet referansebrukene 5–7 som er svin kombinert med korn, egg kombinert med planteprodukter og poteter kombinert med korn. Ideelt sett hadde det vært ønskelig med driftsgrenanalyser av de kombinerte produksjonene slik at utslagene for hver produksjonsgren kunne studeres. Materialet gir ikke anledning til det, og spesielt på kostnadssiden er det krevende å splitte kostnader blant annet til leid arbeid, administrasjon, drivstoff, elektrisk kraft og alle kapitalkostnadene inklusive gjeld og renter på lånt kapital. Arbeidsforbruket er heller ikke fordelt på driftsgrener på det enkelte deltakerbruket. Fordeling av slike fellesposter krever stor grad av skjønn, som igjen øker usikkerheten i resultatene.

Budsjettnemnda har gjort en slags driftsgrenanalyse for referansebrukene 5–7, men understreker at fordelingsforutsetningene er usikre. For noen poster, blant annet arbeidsforbruk, er fordelingen til korn gjort med bakgrunn i resultater fra referansebruk 2 som er et kornbruk.

Driftsgrenresultatene for regnskapsåret 2014 for referansebrukene 5–7 er vist i tabellene 8.17-8.19. I tabellene avviker de to nederste linjene litt fra tabellhodet. Arbeidsforbruket er angitt i årsverk (ikke i 1000 kr) og vederlaget per årsverk i prosent angir driftsgrenens vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk i prosent av resultatet for referansebruket samlet.

Tabell 8.17 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 5 for regnskapsåret 2014. 1000 kr og prosent

	Svin		Korn	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	2 187	82	473	18
Tilskudd i alt	116	40	173	60
Inntekter i alt	2 303	78	646	22
Variable kostnader	1 384	91	141	9
Faste kostnader før avskrivninger	400	60	262	40
Kostnader i alt	1 917	78	527	22
Driftsoverskudd	387	76	119	24
Vederlag til arbeid og egenkapital	390	80	99	20
Arbeidsforbruk, årsverk	1,15	74	0,41	26
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	339	108	133	43

Tabell 8.18 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 6 for regnskapsåret 2014. 1000 kr og prosent

	Egg (og husdyr)		Planteproduksjon	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	2 237	85	392	15
Tilskudd i alt	188	58	138	42
Inntekter i alt	2 424	82	530	18
Variable kostnader	1 445	94	97	6
Faste kostnader før avskrivninger	356	65	193	35
Kostnader i alt	2 001	83	403	17
Driftsoverskudd	423	77	127	23
Vederlag til arbeid og egenkapital	446	80	110	20
Arbeidsforbruk, årsverk	1,03	77	0,31	23
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	431		358	
		104		86

Referansebruket har litt ulike sideproduksjoner. Det er 5 sauer og 4 storfe som her er regnet sammen med eggproduksjonen. I planteproduksjonen inngår litt poteter og noe eng og beite.

Tabell 8.19 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 7 for regnskapsåret 2014. 1000 kr og prosent

	Poteter og annet		Korn	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	1 201	67	594	33
Tilskudd i alt	78	33	156	67
Inntekter i alt	1 279	63	750	37
Variable kostnader	267	56	207	44
Faste kostnader før avskrivninger	438	62	274	38
Kostnader i alt	798	57	610	43
Driftsoverskudd	482	78	140	22
Vederlag til arbeid og egenkapital	555	81	128	19
Arbeidsforbruk, årsverk	1,22	73	0,46	27
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	454		280	
		112		69

Referansebruket har ingen husdyrinntekter. Poteter utgjør 55 prosent av planteproduksjonsinntektene, mens korn utgjør 33 prosent. Frukt, bær og grønnsaker utgjør 12 prosent av planteproduksjonsinntektene og grovførsalg er ubetydelig. Arbeidsforbruket i kornproduksjonen vil med 2,0 timer per dekar (som for det litt mindre referansebruk 2) utgjøre 27 prosent av arbeidsforbruket. Arbeidsforbruket til grønnsaker, frukt og bær vil trolig ligne mest på arbeidsforbruket i potetproduksjonen. Arbeidsforbruket for de 176 dekanene til poteter og annet enn korn blir 12,6 timer per dekar.

For alle disse tre kombinerte referansebrukene er det den førstnevnte driftsgrenen (henholdsvis svin, egg og poteter) som dominerer ved at den bidrar med størstedelen

av inntektene, kostnadene, driftsoverskuddet og størstedelen av arbeidsinnsatsen. I resultatmålet «Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» vurderes resultatet ut fra arbeidsinnsatsen og også her kommer hovedproduksjonen best ut og gir noe mer vederlag per innsatt time enn den andre driftsgrenen dominert av korn.

8.5 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2014 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2014 til 2015 og fra 2015 til 2016 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2014. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.20 viser at inntektsnivået da er ca. 900 kr per årsverk høyere i referansebruksberegningene. I fjorårets beregninger var inntektsnivået ca. 3 100 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene enn i normaliserte regnskaper. En av årsakene til dette nivåskiftet er ulik periodisering av etterbetalinger i melkeprisen (jf. underkapittel 5.3).

For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2014 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2014 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.20 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk^{1,2}

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inklusive volumframregninger	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2014	273 600		274 500	
2015	313 700	+ 40 100		fra minus 161 200 til pluss 138 800
2016	319 100	+ 5 400		fra minus 26 300 til pluss 30 000

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksoppgjøret 2016

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2014, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2014 til 2015 og at det også er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 9 600 kr større økning i normaliserte regnskaper. Fra 2015 til 2016 er det en gjennomsnittlig inntektsøkning både i referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 1 700 kr mindre økning i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 900 kr over normaliserte regnskaper i 2014 og om lag 7 000 kr under normaliserte regnskaper i 2016.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 5.3. Forskjellen fra 2014 til 2015 er 1 øre per liter melk lavere prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 300 kr per årsverk. Forskjellen fra 2015 til 2016 er 36 øre per liter melk mindre prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 12 200 kr per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2014 til 2015 et positivt bidrag til utviklingen på 6 000 kr per årsverk og på 1 800 kr per årsverk fra 2015 til 2016 i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes

kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.

- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 7 000 kr per årsverk fra 2014 til 2015 og om lag 6 000 kr per årsverk fra 2015 til 2016. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 5 600 kr fra 2014 til 2015 og om lag 5 700 kr fra 2015 til 2016. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kr per årsverk i 2014.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2016.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 21.06.2016

Knut Børve

Berit Irene Bergset
Anne Snellingen Bye (vara)
Ragnhild Bergset Elvestad
Morten Gluva
Olaf Godli
Steinar Helgen

Anders Huus
Kaja Killingland
Siril Kvam
Ingeborg Andersen Reiersgård
Ole Rognstad
Per Arne Skjeflo

Elin Marie Haga Stabbetorp
Viil Søyland
Gaute Voigt-Hanssen (vara)
Per Aas

Oddmund Hjukse

